

VÄNERSBORGS
TINGSRÄTT
Miljödomstolen

SLUTLIGT BESLUT
2007-04-13
Meddelat i
Vänersborg

Mål nr M 715-06

SÖKANDE

Rabbalshede Kraft AB, 556681-4652
Bransteby Västergård
450 73 Rabbalshede
Ställföreträdare: verkställande direktören Ingemar Ung

SAKEN

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken att anlägga fjorton vindkraftverk på fastigheterna Tanum Skaveröd 1:4, Tanum Gurseröd 1:3 och Tanum Gurseröd 1:2 i Tanums kommun, Västra Götalands län

AVGÖRANDE

Miljödomstolen, som finner att den ingivna miljökonsekvensbeskrivningen inte uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken, avvisar ansökan.

Tanums kommuns yrkande om ersättning för rättegångskostnader lämnas utan bifall.

Dok.Id 59377

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-270 200 E-post: miljodomstolen.vanersborg@dom.se	0521-270 230	måndag – fredag 09:00-16:00

ANSÖKAN

Rabbalshede Kraft AB, i fortsättningen kallat bolaget, ansöker om tillstånd enligt miljöbalken till uppförande och drift av 14 vindkraftverk inom fastigheterna Skaveröd 1:4, Tanum Gurseröd 1:2 och 1:3, Tanums kommun, Västra Götalands län.

Till utveckling av sin talan har bolaget anfört:

Ansökan avser följande verk med nedan angivna placeringar:

Nr	Fastighet	Koordinater			Totalhöjd m.ö.h.
		X	Y	Z	
2	Gurseröd 1:3	6522045	1247090	145	295
3	Gurseröd 1:3	6522160	1247531	135	285
4	Gurseröd 1:3	6522505	1247146	145	295
5	Gurseröd 1:2	6522948	1247217	155	305
6	Gurseröd 1:2	6523335	1247095	150	300
8	Gurseröd 1:2	6523721	1247274	160	310
9	Skaveröd 1:4	6523817	1246572	135	285
10	Skaveröd 1:4	6523915	1245965	140	290
11	Gurseröd 1:2	6524169	1247340	165	315
12	Skaveröd 1:4	6524170	1246365	145	295
13	Skaveröd 1:4	6524675	1246585	155	305
14	Skaveröd 1:4	6524677	1247323	175	325
15	Skaveröd 1:4	6524971	1247002	160	310
16	Skaveröd 1:4	6525417	1247113	155	305

Ansökan avser en drifttid av 30 år. Den totala installerade effekten uppgår till maximalt 3 MW per verk och 42 MW för hela gruppen. Den maximala storleken på verken är 108 m navhöjd, 100 m rotordiameter och 150 m totalhöjd.

Bolaget yrkar också rätt att, om intresse finns, teckna avtal med närboende för exponering av ljud från 40 och upp till 45 dB(A), dock ej över industribullernormen.

Bolaget yrkar fyra års tid för att sätta igång projektet efter det att miljötillstånd och byggnadstillstånd vunnit laga kraft.

Lokalisering

Den föreslagna platsen för vindkraftverken är belägen på höjderna några kilometer öster om Tanumshede intill väg 163 mot Östad. Platsen för etableringen används i dag

som skogsbruksmark eller står oanvänd. Det finns endast ett fåtal bostadsfastigheter i områdets närhet. Höjden på området uppgår till mellan 135-175 meter över havet och fågelvägen till kusten är ca 15 km.

Tanums Kommun har i sin översiktsplan ÖP 2002 pekat ut ett antal platser som är lämpliga för etablering av vindkraftverk, av vilket det aktuella området Skaveröd / Gurseröd är ett. Området anses utgöra en resurs för energiproduktion och bör reserveras för detta ändamål. Området omfattas inte av någon plan som måste beaktas, utan beskrivs i översiktsplanen som delvis påverkat och delsvis opåverkat. Lokaliseringen ligger även inom ett av de områden som Tanums kommun antagit i sin vindkraftspolicy 1998-08-11. Bygglov är beviljat sen tidigare 1999-01-12, vilket inte har nyttjats, även miljötillstånd är beviljat sen tidigare enligt beslut 1998-05-29.

I ett nationellt pilotprojekt för kunskapsbyggnad och metodutveckling "Vindkraft-planering i en kustkommun, Exemplet Tanum" från 2001 framgår det tydligt att området Skaveröd/Gurseröd är ett lämpligt etableringsområde till och med i ett nollalternativ. Därtill kan komma ytterligare utbyggnad i närområdet vid en större etablering av vindkraft i Tanums kommun.

Utformning och drift m.m.

Via en oftast trebladig rotor överförs vindens energi genom en axel till generatorm som omvandlar energin till el. Det finns vindkraftverk både med och utan växellåda beroende på vilket fabrikat man väljer. Vanligen är vindkraftverk konstruerade med variabla varvtal för att kunna anpassa effektuttag och ljudnivå efter vindförhållandena. Utvecklingen under senare år har varit snabb och vindkraften blir allt effektivare. Med detta följer att rotordiametrarna blir större och tornen högre. Detta gör också att man för att nyttja senaste teknik gärna väntar med att fastställa exakt typ av vindkraftverk till ett sent skede i tillstånds- och utvärderingsprocessen.

Denna beskrivning utgår från känd teknik från vindkraftverk av typen Vestas eller Enercon med max 100 meters rotordiameter, 3,0 MW maxeffekt, navhöjd på max 108

meter samt en total höjd på maximalt 150 m. På det studerade området beräknas verken producera upp till 6 000 000 kWh/st och år. Detta innebär en total produktion på 84 GWh per år vilket motsvarar 4 200 eluppvärmda villors totala elbehov (20 000 kWh/år) eller 42 000 personers hushållsel (2 000 kWh/år). Detta skall jämföras med kommunens totala befolkning på ca 12 300 personer.

De vindkraftverk som uppförs i Sverige i dag har som krav att de skall vara godkända enligt Boverkets regler med ett typgodkännande av Svenska Sitac. Typgodkännandet innebär bland annat att verken skall tåla mycket höga vindhastigheter samt att de skall vara konstruerade för att hålla i minst 20 år. Den tekniska livslängden brukar anges till mellan 20 och 30 år för hela vindkraftverket.

Vindkraftverken kommer att förankras i underlaget med s.k. gravitationsfundament vars storlek är ca 20 x 20 x 1,95 m och för vilkas anläggande krävs sprängning av gropar med storleken ca 20 x 20 x 2,5 m.

Vindkraftverken är datorövervakade och stannar t. ex. vid höga vindar då risk för skador finns, samt vid höga temperaturer vilket minimerar risken för brand. Datorn kan nås via telefon (modem) för kontroll och kan även själv via telefon larma till driftsansvarig vid fel. Till detta kommer regelbundna kontroller på plats i samband med service några gånger per år.

Som villkor att gälla för verksamheten föreslår bolaget följande:

- Bullret för närboende skall inte i normalfallet överstiga gällande riktlinje på 40 dB(A).
- Utrustning för skuggbegränsning skall vid behov användas.
- Hindersbelysning skall monteras.
- Vindkraftverken skall underhållas, och vid skada skyndsamt repareras så att driften återupptas.

- Inom ett år från det att driften upphört skall verket, transformator och kabel vara avlägsnade, och marken där vindkraftverken stått vara övertäckta med jord.

Av till ansökan fogad **miljökonsekvensbeskrivning** framgår sammanfattningsvis följande:

Området där vindkraftverken planeras kan beskrivas som ett spricklandskap med mosaik av hållmarker, branter, skogsbevuxna områden och våtmarker. Den dominerande vegetationstypen i området är hållmarkstallskog som övergår i ren hållmark fläckvis bevuxen av ljunghed, lavasamhällen och enstaka träd. Området är väl lämpat för vindkraft eftersom energiinnehållet i vinden är förhållandevis högt. En vindkraftsanläggning på platsen skulle inte heller konkurrera med några allmänna intressen för natur och friluftsliv inom området. Påverkan på flora, fauna och kulturarv bedöms bli liten då inga hotade eller speciellt skyddsvärda arter förekommer, och de få kultur- eller fornminnen som finns i området kommer i stort sett inte att beröras.

Lokaliseringen ligger inom ett av de områden som Tanums kommun antagit i sin vindkraftspolicy 1998-08-11. Bygglov för färre och mindre vindkraftverk är beviljat sen tidigare.

Ingreppen i naturmiljön blir minimala och sker enbart vid anläggning av nya anslutningsvägar och på de platser där de planerade verken kommer att uppföras. Här kommer fundament och plan att byggas på ett område på ca 500 m² per plats, i övrigt kommer befintliga skogsvägar att användas.

Vindkraften producerar elenergi utan utsläpp till luft eller vatten och innebär därför mycket liten belastning på naturen. Vindkraften bidrar till att flera av de 15 nationella miljömålen uppnås genom att man vid användning av vindkraft minskar de utsläpp som uppstår vid elproduktion med andra energikällor. Vindkraften kan dock medföra olägenheter genom buller, skuggor och reflexer. Dessa olägenheter begränsas bland annat genom att:

- Vindkraftverken placeras på behörigt avstånd från bebyggelse och stadigvarande verksamhet.
- Vindkraftverk med variabelt varvtal väljs, så att ljudnivån blir lägre vid låga vindhastigheter.
- Vindkraftverken kan stängas av under de perioder skuggor eller ljud kan verka störande.
- Rotorbladen antireflexbehandlas för att undvika reflexer.

Ovanstående olägenheter skall vägas mot samhällsnyttan av ca 80 GWh miljövänligt producerad el, vilket är helt i linje med riksdagens direktiv om Sveriges omställning till miljövänlig energiproduktion. Med positiv syn på vindkraft som energikälla uppfattas vindkraftverk ofta som vackra, men ifrågasätts vindkraften som energikälla, kan verken upplevas som störande inslag i landskapet. Vindkraftparken kommer att ge allmänheten en förstärkt uppfattning av Tanums kommun som aktiv i miljöarbetet. Med lokalt ägande, vilket eftersträvas, kan nyttoaspekten upplevas mer påtaglig för de kringboende.

Byggtiden för vindkraftanläggning kan beräknas till ett antal månader. Under denna period förekommer störningar främst genom transporter vid vägbyggen och vid byggnation av fundamenten. Tunga transporter förekommer också i samband med resning av kranar och vindkraftverken. Resningen av ett vindkraftverk tar normalt en till två dagar i anspråk.

Vindkraftsparkens inverkan på det näraliggande Världsarvsområdet Tanum har sammanfattningsvis beskrivits enligt följande:

Vid en samlad bedömning av vindkraftsparken kan konstateras att endast begränsad störning på landskapsbilden i världsarvsområdet befaras uppkomma. Endast vid Fossumdalen befaras inverkan på landskapet riskera medföra påtaglig skada på världsarvsområdets kulturmiljövärden.

MOTSTÅENDE INTRESSEN

Riksantikvarieämbetet anser att tydliga mål för kulturmiljö och landskap i det berörda området kan tydliggöra förhållandet mellan vindkraftsetableringar och världsarvsområdets värden. Målen skulle enligt ämbetet kunna handla om att visa hur vindkraftverken kan utgöra en naturlig del av landskapets utveckling och på möjligheterna för verken att inta en underordnad position i de utblickar där världsarvets värdegrunder och landskapets historiska kontinuitet fortsatt skall kunna förstås. Riksantikvarieämbetet anser att studiens avslutande bedömningar och rekommendationer är viktiga att beakta inför beslut om tillstånd och fortsatt vindkraftsplanering i området kring Världsarv Tanum. Ämbetet förordar därför, som det får förstås, att kraftverk 2 och 3 inte medges tillstånd.

Kammarkollegiet konstaterar inledningsvis att sökandens miljökonsekvensbeskrivning (MKB) i princip saknar alternativredovisning. I 6 kap. 7 § första stycket miljöbalken finns bestämmelser om vad en miljökonsekvensbeskrivning för en verksamhet som kan antas medföra betydande miljöpåverkan skall innehålla för att uppfylla syftet enligt 3 §. I punkten 4 nämns särskilt att en miljökonsekvensbeskrivning skall innehålla en redovisning av alternativa platser, om sådana är möjliga, med en motivering varför ett visst alternativ har valts. Kravet på alternativredovisning finns för att en samlad bedömning av effekterna av en planerad verksamhet skall vara möjlig. Normalt krävs att den planerade verksamheten och dess alternativ beskrivs på ett jämförbart sätt. Frågan om hur omfattande alternativredovisningar som skall krävas och inom vilket område som alternativen skall ligga får prövas från fall till fall. Att enbart begränsa alternativen till kommunen torde i de flesta fall inte vara tillräckligt. För att kunna bedöma projektets verkningar med hjälp av alternativ spelar det ingen roll om verksamhetsutövaren rent faktiskt har tillgång till annan plats.

Bolagets MKB tar visserligen upp vissa alternativa utformningsalternativ. Avseende andra alternativa platser konstaterar bolaget (s. 14 i MKB:n) endast att andra alternativa områden i kommunen redan är upptagna eller inte lämpliga för projekt av denna storlek. Mot bakgrund av vad som anförts kan Kammarkollegiet konstatera att den alternativredovisning som presenterats i MKB:n inte uppfyller de krav som normalt skall ställas.

I domstolens mål M 2625-05 angående en vindkraftsanläggning vid Huds Moar har Kammarkollegiet med hänvisning till vad som sägs i Energimyndighetens, Boverkets, Naturvårdsverkets och Riksantikvarieämbetets omfattande analys av en eventuell utbyggnad av vindkraften i kommunen (Vindkraftsplanering i en kustkommun Exemplet Tanum - Nationellt pilotprojekt för kunskapsuppbyggnad och metodutveckling [Tanumstudien]) ändå funnit att ansökan kan godtas. I Tanumstudien pekas däremot nu aktuell plats ut som ett område som skall byggas ut först i tredje hand om en stor utbyggnad av vindkraft i kommunen genomförs. Med stor utbyggnad avses enligt Tanumstudien (se s 57 i studien) att energiproduktionen i kommunen ökas med hela ca 1 600 GWh per år. Detta skall jämföras med att Energimyndigheten i rapporten "Vindkraft - Fördelning av nationellt planeringsmål och kriterier för områden av riksintressen" (ER 16:2003) säger att energiproduktionen i hela Västra Götalands län

för att uppnå målet på 10 TWh måste öka med 354 GWh per år (se s 22 i rapporten). Även med beaktande av vad regeringen senare anfört om att produktionsmålet skall sättas till 17 TWh (se prop. 2005/2006:143) är en utbyggnad med en energiproduktionsökning om 1 600 GWh att anse som mycket stor. I den samlade avvägningen i Tanumstudien är vidare aktuellt område inte utpekade som ett exploateringsbart område (se s 101 i studien). Höga krav måste därför ställas på alternativredovisningen i detta mål. Kammarkollegiet anser därför att ansökan skall kompletteras med en utförligare alternativredovisning.

Liksom för verken vid Huds Moar avser bolaget att lokalisera verken till ett område som inrymmer stora kulturvärden. Kulturmiljön runt Tanumslätten har status som världsarv. Området är även enligt 3 kap. miljöbalken av riksintresse för kulturmiljövården. Som ovan sägs anses vidare området inte som lämpligt för vindkraftsetablering. Det är dessutom sannolikt att anläggningen vid Huds Moar kommer att uppföras. Anläggningen vid Huds Moar kommer därmed också att påverka den skyddsvärda miljön och en kumulerande effekt uppstår därmed. Ovannämnd komplettering med alternativutredning skall bl.a. redovisa den påverkan som aktuell anläggning i kombination med anläggningen vid Huds Moar kan utgöra på kulturmiljön.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län anför: Länsstyrelsen tillstyrker vid en samlad bedömning bolagets ansökan om lokalisering av vindkraftverk på fastigheterna Skaveröd 1:4, Gurseröd 1:3 och Gurseröd 1:2 i Tanums kommun.

Från kulturhistorisk synpunkt är det emellertid angeläget, med hänsyn till de stora värden Världsarvet har, att utrymme ges för en bredare analys av vindkraftsparkens inverkan på detta enastående historiska landskap.

Länsstyrelsen yrkar, i det fall tillstånd nu ges, att detta begränsas till 30 år och förenas med följande villkor:

1. Verksamheten skall bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden angivit i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i ärendet om inte annat framgår av nedanstående villkor.
2. Buller från vindkraftverken får inte under någon del av dygnet överskrida ekvivalent ljudnivå 40 dB(A) vid bostäder. Om denna nivå överskrids skall verksamhetsutövaren vidta åtgärder så att nivån innehålls.
3. Befintliga uteplatser, eller, om sådana saknas, ett område om 5 x 5 meter intill befintliga bostadshus får inte belastas med en faktisk skuggbildning överstigande åtta timmar per kalenderår.
4. Vägar, fundament, el- och teleledningar skall anläggas på ett sätt som i möjligaste mån begränsar skador på natur- och kulturvärden. Om bergets hållfastighet är tillräcklig skall system för förankring av fundamenten som inte kräver omfattande

sprängning användas. Hur bolaget avser att genomföra förankringen skall anmälas till tillsynsmyndigheten senast 6 veckor före anläggningsarbetet påbörjas.

5. Senast 30 dagar innan vindkraftverken uppförs skall Försvarmaktens högkvarter och tillsynsmyndigheten meddelas om verkens exakta läge och höjd.

6. Senast två år efter att elproduktionen har upphört skall vindkraftverken, maskinhus, transformatorer, ledningar och annan utrustning ha avlägsnats. Fundamenten och platserna för vindkraftverken skall ha anpassats till omgivande naturmiljö. Arbetet skall utföras i samråd med markägaren och tillsynsmyndigheten.

En helhetsanalys av hur Världsarvet kommer att påverkas av den aktuella och befintliga eller planerade etableringar av vindkraftverk är mycket önskvärd och har tidigare efterfrågats av Länsstyrelsen. Sökanden anser att en sådan analys inte är relevant i den omfattning som Länsstyrelsen begärt.

I den analys av vindkraftparken som redovisas i MKB:n bedöms att Världsarvets kulturvärden endast kommer att påverkas i begränsad grad av projektet. De fysiska ingrepp som behövs för etableringen påverkar inte världsarvsområdet. Den negativa påverkan utgörs av visuella störningar på vissa miljöer inom världsarvet. Framför allt är det, enligt MKB:n, Fossumdalgången med den framträdande Fossumhällen som kommer att påverkas. Fossumdalen är ett av världsarvets kärnområden. Från Aspeberget, ytterligare en av monumentalhällarna och med sikt ut mot Tanumsslätten, kommer delar av parken att bli ett påtagligt inslag i landskapsbilden.

Mot bakgrund av detta kan det inte entydigt visas att den visuella påverkan på delar av världsarvsområdet är så begränsad att skada av Världsarvet kan undvikas. Därför är det, ur kulturhistorisk synpunkt, fortsatt mycket angeläget att det ges möjlighet för en bredare analys omfattande befintliga och planerade verk.

I kommunens översiktsplan (ÖP) är två mindre områden på Gurseröd och Skaveröd utpekade som lämpliga för etablering av vindkraftverk. Ungefär halva etableringen ligger inom dessa områden. Resten av etableringen ligger inom ett område där skogsbrukets och friluftslivets intressen skall prioriteras och där opåverkade och tysta områdets värden för rekreation särskilt skall beaktas. De i översiktsplanen utpekade områdena har bedömts vara lämpliga även om de inte studerats i kommunens vindkraftspolicy. Det bör noteras att översiktsplanens bedömningar gjorts för närmare ett decennium sedan och utifrån en aggregatstorlek om 1 MW.

Enligt Länsstyrelsens uppfattning påverkar inte etableringen möjligheterna till skogsbruk så att den strider mot intentionerna i ÖP. Däremot kommer vindkraftverken att störa den tysta miljö som finns idag. Etableringsområdet ligger i utkanten av ett större opåverkat område som är utpekad i ÖP.

Länsstyrelsen anser dock att en samlad etablering som delvis inkräktar på ett stort opåverkat område i detta fall är att föredra framför flera enstaka etableringar som styckar sönder landskapet. Vid beaktande av den störning som uppkommer, påverkan

på det tysta området och storleken på det tysta område som inte påverkas samt den elenergi som produceras bör lokaliseringen ändå bedömas som lämplig.

Alltsedan år 2001 finns ett uttalat mål om att vindkraften i Sverige skall öka från en årlig produktion om knappt 0,5 TWh till drygt 10 TWh år 2015. För att uppnå målet om 10 TWh har Energimyndigheten bedömt att 6 TWh skall produceras av havsbaserad vindkraft och 4 TWh av landbaserad vindkraft. Energimyndighet har ytterligare fördelat det nationella målet till regionala mål för respektive län. Västra Götalands läns regionala mål är 354 GWh/år. Regeringen skrev i propositionen 2005/06: 143 "Miljövänlig el med vindkraft - åtgärder för ett livskraftigt vindbruk" att den förnybara elproduktionen bör kunna ökas ytterligare till 17 TWh år 2016 och att vindkraften skall ges större utrymme i samhället. Varje lämplig lokalisering med bra vindlägen bör därför ges möjlighet att utnyttjas.

Länsstyrelsen belyste i rapport 2000:43 "Vindkraft - nuvarande förutsättningar i Västra Götalands län" problematiken med etablering av vindkraft i kustområdet. För norra Bohusläns kust angavs att små grupper under 10 MW inte skall byggas om de tillsammans uppfattas som ett stort ingrepp i landskapet. För att visa på en tydlig gräns brukar anges att vindkraft inte bör byggas väster om E6:an i norra Bohuslän. Denna gräns sammanfaller i stort med gränsdragningen som är utpekad i 4 kap. Miljöbalken där ett generellt förbud råder för etablering av stora vindkraftsparker. Eftersom vindenergierna avtar längre in i landet bör möjliga etableringar i området däremellan utnyttjas.

Enligt ansökan är vindenergierna på platsen bra och varje verk beräknas ge upp till 6 GWh elenergi per år. Det innebär en relativ hög produktion per verk. Hela etableringen beräknas producera upp till 96 GWh/år, vilket är ungefär en fjärdedel av Västra Götalands läns regionala mål. Användningen av markområdet innebär enligt Länsstyrelsens uppfattning en god långsiktig hushållning i enlighet med miljöbalkens mål. Lokaliseringen överensstämmer delvis med intentionerna för området i kommunens översiktplan. Ett frågetecken måste dock sättas för vindkraftsparkens inverkan på Världsarvet då företaget avstått från den bredare analys som Länsstyrelsen efterfrågat.

Länsstyrelsen anser dock vid en samlad bedömning, att verksamheten är tillätlig på den aktuella lokaliseringen. Tillstånd bör vara tidsbegränsat till 30 år och föreskrivas med föreslagna villkor enligt nedanstående motivering.

Bolaget har redovisat förväntade störningar i form av periodiska skuggor och buller för fyra närliggande bostadshus. De periodiska skuggor som vindkraftsparken kommer att ge upphov till redovisas över de nivåer som normalt anses vara acceptabla. Utrustning för automatisk reglering av skuggningen bör installeras och används så att skuggningen inte överstiger 8 timmar per kalenderår. I så fall kan störningarna bedömas som acceptabla för närboende.

När det gäller buller anser Länsstyrelsen att störningarna vid bostäder skall begränsas så att bullernivån understiger 40 dBA från vindkraftverken dygnet runt.

Beträffande val av fundament anser Länsstyrelsen att det är tekniskt möjligt att använda en metod för förankring av vindkraftverken som inte medför sprängning av upp till 20 x 20 x 2,5 meter gropar. t.ex. "Rock Adapter". Det aktuella området består till stor del av hållmarker. Hållmarkernas form är resultat av långvarig erosion av is, vatten och vind och är inte möjliga att återskapa. Vindkraftverken kommer att stå under en begränsad tid och därför bör sprängning begränsas så långt det är möjligt.

Etableringen av vägar kommer att utgöra en betydande del av etableringens lokala miljöpåverkan. Anläggande av vägarna bör utföras med så stor varsamhet som möjligt för att inte påverka naturmiljön mer än nödvändigt. Sprängning bör inte utföras för anläggning av väg, om det inte är absolut nödvändigt. Vägarna får inte störa vattenföringen i området så att den förändras. Vid vattenövergångar där trumma används bör den grävas ned så att det finns bottensubstrat. Bottensubstratet skall vara naturligt för platsen och trumma skall utformas så att den inte utgör ett vandringshinder för faunan i vattendraget.

Då vindkraftverken inte används längre bör de avlägsnas snarast, dock senast inom två år. Området skall då återställas så långt som möjligt.

Miljö- och byggnadsnämnden i Tanums kommun anför bl.a. följande:

En kommunal vindkraftpolicy har utarbetats inom kommunen och antogs av kommunfullmäktige i april 1998. I vindkraftpolicyn framtogs 15 områden som bedömdes som lämpliga för vindkraft. Med lämpliga menas då att vinden sannolikt har ett energiinnehåll som medger ett rimligt ekonomiskt utbyte, och att konfliktrisen med motstående intressen bedömdes som liten.

I vindkraftpolicyn anges också områden som anses som olämpliga för vindkraft, vilket gäller för stora delar av kustzonen samt för världsarvsområdet. De områden som i kommunens vindkraftpolicy utpekades som lämpliga för vindkraft blev i översiktsplanarbetet föremål för ytterligare överväganden. Några områden har i ÖP 2002 utgått med hänsyn till motstående intressen, bl.a. närheten till världsarvsområdet.

Området vid Gurseröd-Skaveröd finns redovisat i ÖP 2002 för energiproduktion. Av ÖP:n framgår följande: "Övriga områden bedöms även nu som lämpliga för vindkraftutbyggnad. Till dessa kommer områden i Gurseröd, Mungseröd och Skaveröd, nordost om Tanumshede, som kan bli aktuella för utbyggnad med sammanlagt femton aggregat om vardera 1 MV effekt. Samtliga dessa områden utgör en resurs för energiproduktion och bör reserveras för detta ändamål".

En prövning av ansökan sker enligt gällande berörd lagstiftning, såsom miljöbalken och plan- och bygglagen. Området omfattas ej av riksintressen enligt miljöbalken och det finns inga förordnanden enligt miljöbalken som direkt berörs.

En etablering av 13-16 vindkraftverk tar i anspråk ett större område än vad som översiktligt angavs i ÖP 2002. Vindkraftverken är också större och högre än de vindkraftverk med 1 MW effekt som då angavs. Navhöjden för de ansökta

vindkraftverken har angivits till max 108 m, jämfört med 1 MW vindkraftverk 2002 som hade angivna navhöjder på ca 55-75 m.

Frågan om hur vindkraftetableringen visuellt påverkar världsarvsområdet har också berörts av länsstyrelsen som bl.a. har krävt en s.k. helhetsanalys. Sökanden har utfört en analys och bedömning, inkluderande fotomontage från flera platser inom världsarvsområdet.

Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår att bullernivån kommer att understiga en ekvivalent ljudnivå på 40 dB(A) vid alla närbelägna bostadshus. Detta understiger det riktvärde som anges i Naturvårdsverkets Allmänna råd 1978:5 för externt industribuller.

Vad gäller skuggeffekter hänvisas till motsvarande domar beslutade av miljödomstolen där max 8 timmar med svepande skuggor per år över en horisontell yta på 5 x 5 m tillåts.

Om liknande villkor skall kunna efterföljas vid uppförandet av vindkraftverk vid Gurseröd-Skaveröd innebär detta sannolikt att utrustning måste monteras på flera verk som styr dessa så att de kan stoppas vid aktuella tidpunkter då skuggorna kan uppfattas som störande för de berörda fastigheterna.

Under förutsättning att den sammanlagda bullernivån från de planerade vindkraftverken kommer att understiga en ekvivalent ljudnivå på 40 dB(A) vid alla närbelägna bostadshus, samt att skuggeffekterna kan hållas nere på de nivåer som anges i till Boverkets handbok *Planering och prövning av vindkraftsanläggningar*, samt i motsvarande domar beslutade av miljödomstolen, har Miljö- och byggnadsnämnden inget att erinra över ansökan.

Nämnden informerar i övrigt om att det för närvarande råder ett mycket stort intresse från flera vindkraftexploatörer att etablera vindkraftverk i Tanums kommun. Särskilt kan nämnas att flera exploatörer vill uppföra 40-50 vindkraftverk i området mellan Mungseröd och Skaveröd-Gurseröd.

Tanums kommun har därför för avsikt att inom kort ansöka om statligt stöd för upprättandet av en fördjupad översiktsplan (FÖP) för vindkraft/vindbruk i Tanums kommun. Detta arbete kommer att påbörjas under första halvåret 2007.

Miljöavdelningen yrkar ersättning för 4 timmars arbete med totalt 2 640 kr.

Gunnar Eriksson och Anna Kerstin Godtdman har anfört följande:

Vi är närmaste rågrannar i nordväst till ovanstående nämnda fastigheter och vi anser att deras verk nr 7, 10 och 12 ligger väl nära vår fastighetsgräns eftersom vi också planerar att bygga vindkraftverk på våra fastigheter Bramseröd 2:1 och Skaveröd 1:4. Vid ett möte den 24 augusti i år i Rabbalshede, med Rabbalshede Kraft AB och Ingemar Ung, träffade vi en muntlig överenskommelse med Rabbalshede Kraft AB

och Ingemar Ung om ett visst samarbete. Under samma möte överenskoms också om att Rabbalshede Kraft AB skulle avstå från att bygga verk nr 7, 10 och 12 som ligger väldigt nära gränsen till våra fastigheter. Enligt Rabbalshede Kraft AB:s egen expertis på ljudmätningar ger verken nr 7, 10 och 12 så mycket buller över på våra fastigheter att tillåtna ljudnivåer överskrids. Rabbalshede Kraft AB, Ingemar Ung, erbjöd sig att ta bort de tre nämnda verken om vi i vår kommande ansökan till Miljödomstolen ville ta med de tre verk som flyttas till andra ställen inom deras vindparksområde Skaveröd/Gurseröd.

Om Rabbalshede Kraft AB fullföljer ovanstående muntliga överenskommelser att flytta de tre verk som ligger närmast oss till en plats där det inte ger för höga ljudvärden över på våra fastigheter så har vi inget att erinra mot Rabbalshede Kraft AB:s planer i projektet Skaveröd/Gurseröd. Skulle Rabbalshede Kraft AB inte fullfölja sin muntliga överenskommelse gentemot oss att flytta vindkraftverken (nr 7, 10 och 12) som ligger närmast våra fastigheter så vill vi att Miljödomstolen beslutar så att tillstånd inte erhålls för nämnda tre vindkraftverk.

GENMÅLE

Bolaget har anfört följande med anledning av inkomna yttranden.

Kammarkollegiet och Länsstyrelsen

Kammarkollegiet konstaterar inledningsvis att sökandens miljökonsekvensbeskrivning i princip saknar alternativredovisning. Nedan följer flera anledningar som tillsammans förklarar varför Rabbalshede Kraft AB inte ansett en utförlig alternativredovisning nödvändig:

1. Riksdagens antagande av proposition 2005/06:143 med beslut om att vindkraften skall byggas ut som en viktig del av strävan mot ett hållbart samhälle och att den därmed är ett angeläget allmänt intresse .
2. Miljööverdomstolens dom den 1 november 2005 i mål nr 2966-04 (Svenneby, Sotenäs kommun) där vindkraftsetableringars speciella förutsättningar tas upp och där det allmänna intresset av att bygga ut vindkraften för att främja en hållbar utveckling fastslås. En dom som bl.a. Miljödomstolen i Vänersborg hänvisat till vid avslag på överklagande i mål nr M-977-06 den 18 augusti 2006 (Bränningeberg och Simmatorp, Skara kommun). Mål där överklagandena bl.a. gällde bristande alternativredovisning.

3. En stor del av det aktuella området finns med i Tanums kommuns översiktsplan.

4. Vindkraftens speciella förutsättningar som innebär att alla tänkta lokaliseringar som visar sig lämpliga med hänsyn till motstående intressen också kan bli aktuella för etablering. Rabbalshede Kraft AB har redovisat att övriga områden som idag är aktuella i Tanum kommun är för små för att rymma en så här stor vindkraftsanläggning och dessutom redan är upptagna. Företaget driver också både större och mindre vindkraftprojekt i t.ex. Munkedal, Dals-Ed och Årjängs kommun. Men vi ser inget samband i tillståndsfrågan mellan de projekten och Skaveröd/Gurseröd. Att föra fram dem som alternativ vore naturligtvis möjligt men bara ett spel för galleriet.

I ett större perspektiv där vi ser dessa vindkraftverk som en del i omställningen till ett hållbart samhälle bidrar de självfallet till Miljöbalkens mål om en långsiktigt god hushållning, även vad gäller världsarvet.

I ett mindre perspektiv är den enda inverkan vindkraftverken på Hud och Skaveröd/Gurseröd direkt har på världsarvsområdet att de syns. En del kommer att tycka det ser bra ut, andra att det ser förfärligt ut, men de flesta kommer inte att bry sig speciellt mycket. Vad det i sin tur indirekt får för konsekvenser är omöjligt att få svar på i förväg, men vi utgår från att de blir små och antagligen inte mätbara.

Det antagandet motsägs i alla fall inte i studien "Vindkraftplanering i en kustkommun Exemplet Tanum" som för övrigt Kammarkollegiet har som grund i sitt kritiska resonemang mot placeringen.

Det enda vi kan hitta i den studien om världsarvets kulturmiljö och som kan kopplas till Skaveröd/Gurseröd-projektet är följande på sidan 98:

"En etablering nordöst om världsarvet har beviljats bygglov och kan utvecklas ytterligare utan att skada de kulturhistoriska värdena. Utbyggnaden bör även fortsättningsvis ske i anslutning till de befintliga grupperna. "

Med den skrivningen i åtanke hävdar vi att Kammarkollegiet har övertolkat kartan på sid 101 i studien när de drar slutsatsen:

"I den samlade avvägningen i Tanumstudien är vidare aktuellt område inte utpekat som ett exploateringsbart område (se s 101 i studien). Höga krav måste därför ställas på alternativredovisningen i detta mål. Kammarkollegiet anser därför att ansökan skall kompletteras med en utförligare alternativredovisning. "

Rabbalshede Kraft AB anser att den sökta etableringen mer bör kopplas till de markerade vindkraftverken med bygglov än till det stora område som p.g.a. konflikter med natur, friluftsliv och landskapsbild inte tagits med på den aktuella kartan benämnd "Samlad avvägning". Konflikter som bortsett från de med Ranebo och utsikten från Amundshatt enligt studien blir uppenbara först om etablering sker på ytterligare tre områden. De områdena ligger öster och nordost om det nämnda stora området och de har också tagits bort på den kartan.

I fråga om **länsstyrelsens villkorsförslag** anför bolaget följande.

Avseende *bullervillkoret*: Bolaget anser att den i MKB:n föreslagna möjligheten att erbjuda kringboende ersättning för att acceptera några dB extra bör finnas kvar. Självfallet på nivåer och tider som inte innebär mer störning än vad industribullernormen medger. För Skaveröd/Gurseröd projektet skulle några extra decibel dagtid på några hus kunna öka produktionspotentialen avsevärt. Det skulle öka friheten att välja vindkraftverk och tillåta att de utnyttjades effektivare.

Avseende villkor för *skuggning*: Bolaget har i princip inget att invända men anser att gränsen åtta timmar är ett för trubbigt instrument. Beroende på tid och årstid kan åtta timmars skuggor passera i nästan oförmärkt, och åtta timmar kan vara en mycket irriterande störning för dem som får skuggor på t.ex. sommarkvällar. Bolaget bedömer att projekt Skaveröd/Gurseröd inte medför någon större risk för problem med skuggor för någon, men kan tänka sig att reglera ner till mindre än åtta timmar om så skulle vara fallet.

Avseende villkor för *anläggningsarbeten m.m.*: Rabbalshede Kraft AB har inget att invända men vill informera om att placeringar av verk och vägar p.g.a. natur och kulturhänsyn kan komma att avvika något från de angivna i denna ansökan. Dock ej utanför de i ansökan angivna områden som genomgått en arkeologisk undersökning.

Förankringen av vindkraftverk i berg kan ske via tre olika metoder. De tre alternativen är Rock Adepter, gravitationsfundament och bergsfundament. De olika leverantörerna av vindkraftverk har förordat olika metoder beroende på storlek av verk för att uppfylla sina garantivillkor. Den senaste informationen vi har fått från leverantörerna Vestas och Enercon är dock att man nu enbart levererar de större vindkraftverken med ett nyutvecklat gravitationsfundament.

Detta nya gravitationsfundament är den metod som tillverkarna i dag rekommenderar även för montering av vindkraftverk på berg. För "100-metersverk" har tillverkarna lyckats minska fundamentens storlek från tidigare ca 22 m i diameter till ca 15 m och en tjocklek på 2,85 m.

Den tidigare avsevärda skillnaden i ingrepp jämfört med bergsfundament har därmed till stor del försvunnit. Gravitationsfundamentet byggs med överkant i marknivå vilket kräver att en grop med ca 16 m diameter och ca 3 meters djup sprängs ner i berget. Ingreppet ger dock fördelen av att generera fyllnadsmaterial till vägar och gör det lätt att efter avveckling dölja fundamentet med för platsen lämpligt täckmaterial.

I övrigt har bolaget inget att invända mot länsstyrelsens villkorsförslag.

Bolaget har inget att invända mot yttrandet från **plan- och byggnadsavdelningen Tanums Kommun**.

Med anledning av yttrande från **Gunnar Eriksson** anför bolaget följande:

Uppgiften att verken på Skaveröd/Gurseröd fastigheterna skulle ge mer än 40 dB på Gunnar Erikssons fastigheter är riktig. Fast då avses skogsmarken, de hus som ligger på en av fastigheterna får betydligt under 35 dB.

DOMSTOLENS SKÄL

I målet har gjorts gällande att miljökonsekvensbeskrivningen – till följd av brister i alternativredovisningen - inte uppfyller miljöbalkens krav.

Sökanden har bestritt att så skulle vara fallet.

Miljöbalkens allmänna hänsynsregler finns intagna i balkens 2 kap. Den s.k. lokaliseringsregeln finns i 6 §, som i sitt första stycke stadgar att för verksamheter eller åtgärder som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde skall en sådan plats väljas som är lämplig med hänsyn till att ändamålet skall kunna uppnås med minsta intrång och olägenheter för människors hälsa och miljön.

Den grundläggande hushållningsbestämmelsen i 3 kap. 1 § miljöbalken föreskriver att mark- och vattenområden skall användas för de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt de behov som föreligger och att företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Av 3 kap. 6 § framgår att områden som är av riksintresse för naturvården, kulturmiljövården eller friluftslivet skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada natur- eller kulturmiljön.

Strax söder om området för den ansökta vindkraftsparken ligger området Tanumslätten – Kalleby – Oppen – Fossum. Området är, för sin unika koncentration av monumentala hällristningar i fornlämningsrik jordbruksdal samt med mycket stort välbevarat gravfält, avsatt som riksintresse för kulturminnesvård. Därtill har området år 1994 tagits upp på UNESCO:s världsarvslista, med följande motivering:

Hällristningarna i Tanumområdet är enastående exempel på bronsålderskonst av högsta kvalitet. Räckan av motiv ger sällsynta bevis för många aspekter av livet under europeisk bronsålder. Landskapet i Tanum vittnar om en obruten bosättning i området som sträcker sig över 8 000 år av mänsklig historia.

Såsom framgår av de av bolaget ingivna fotomontagen kommer vindkraftsparken att vara synlig från flera platser inom världsarvsområdet. Landskapsbilden kommer i synnerhet att påverkas i Fossumdalen i områdets nordöstra del. Främst kraftverken 2 – 5 (efter det att verket, benämnt 1 i ursprungsansökan, tagits bort) kommer att vara väl synliga från parkeringsplatsen invid hållristningarna vid Fossum.

Påverkan är av en sådan omfattning att en alternativ lokalisering av vindkraftsparken, eller åtminstone av ett antal av verken inom den ansökta parken, måste aktualiseras. Ansökan med miljökonsekvensbeskrivning saknar, som påpekats av Kammarkollegiet, beskrivningar av vilka alternativa lokaliseringar och utformningar som är möjliga och som inte påtagligt påverkar landskapsbilden.

Bolaget har påpekat att det i och för sig finns flera platser runt om i landet på vilka vindkraft kan nyttiggöras, men att dessa platser inte kan utgöra alternativ till ansökt plats utan snarare skall ses som platser som också måste exploateras om riksdagens mål för vindkraftsutbyggnad ska kunna uppnås. Några seriösa alternativ till ansökt plats skulle således inte finnas.

Miljödomstolen finner, i motsats till bolaget, att det torde finnas många platser, såväl i regionen som i övrigt i landet, på vilka vindkraftsutbyggnad kan ske med mindre intrång och olägenhet än den ansökta. Under huvudförhandlingen framkom dessutom att det finns ett stort intresse för fler etableringar inom Tanums kommun, bl.a. norr om världsarvsområdet, intill de fastigheter som är aktuella i detta mål. Tanums kommun upplyste under förhandlingen att man har för avsikt att inleda ett arbete med en fördjupad översiktplan gällande vindkraft. Detta i syfte att samlat bedöma möjligheterna till vindkraftsetableringar inom kommunen och väga dem mot motstående intressen. Miljödomstolen drar därav slutsatsen att möjligheterna till alternativa lokaliseringar för vindkraftsverk torde vara goda också i närheten till ansökt område.

Kravet på redovisning i miljökonsekvensbeskrivningen av alternativa platser och utformningar är inte absolut utan beror av verksamhetens karaktär. Vad gäller vindkraft-

verk ligger det i sakens natur att det alltid finns ett flertal alternativ, bättre eller sämre. I en situation där den av sökanden valda lokaliseringen framstår som särskilt känslig måste höga krav ställas på alternativredovisning. Enligt domstolens mening har sökanden inte nått upp till detta. MKB:n kan därför inte anses uppfylla kraven i 6 kap. MB, varför ansökan skall avvisas.

Rättegångskostnadsyrkandet kan inte vinna bifall.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (Formulär B)

Överklagande senast den 4 maj 2007

På domstolens vägnar

Claes Kristensson

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Claes Kristensson, miljörådet Joen Morales samt sakkunniga ledamöterna Lars Heineson och Dan Löfving (enhälligt).